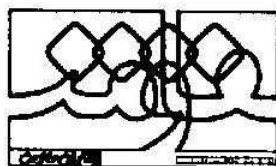


مبانی و مدل‌های مشارکت مردمی

در اقتصاد مقاومتی



احمد علی یوسفی



انتشارات مقاومت

سرشناسه : یوسفی، احمدعلی، ۱۳۳۹
عنوان و نام پدیدآور: مبانی و مدل‌های مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی / احمدعلی یوسفی؛ تهیه‌کننده مرکز راهبردی مطالعات اسلامی اقتصاد مقاومتی حوزه علمیه قم.

مشخصات نشر: شهرکرد: نشر مقاومت، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۲۵۶ ص؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۱۲۰۰۰ ریال: ۶-۰۵-۸۳۸۶-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۴۵] - ۲۴۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: ایران -- سیاست اقتصادی -- آینده نگری

موضوع: سیاست اقتصادی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: Economic policy -- Religious aspects -- Islam

موضوع: سیاست اقتصادی -- مشارکت شهروندان

موضوع: Economic policy -- Citizen participation

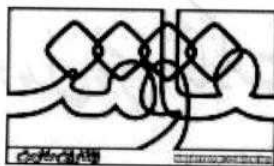
موضوع: Iran -- Economic policy -- Forecasting

شناسه افزوده: حوزه علمیه قم. مرکز راهبردی مطالعات اسلامی اقتصاد مقاومتی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ م۲/۹۷۳ HC

رده بندی دیویی: ۳۳۸/۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۲۵۳۳۶



انتشارات مقاومت

مبانی و مدل‌های مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی



حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد علی یوسفی

تهیه کننده: مرکز راهی مطالعات اسلامی اقتصاد مقاومتی حوزه علمیه قم

ناظر: محسن مطلبی جوتقانی؛

صاحب را: محمد علی یوسفی

طراح جا: علی عبیدی

چاپ: اسراء ○ نوبت چاپ: اول ○ تاریخ چاپ: تابستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰ ○ قیمت: ۱۰۰۰ تومان

شماره: ۹۷/۶۰۰-۸۳۸۶-۰۵-۶



مراكز يخبس:

تهران - خیابان انقلاب - مجمع ناشران انقلاب اسلامی، ۴۸۲ - ۶۶۹۷۶۴۸ - ۰۲۱.

تهران - خیابان انقلاب - فروشگاه کتاب کیهان، ۶۶۴۶۹۴۷۵ - ۶۲۰۶ - ۲۱.

قم - خیابان دور شهر - نبش کوچه ۳ - فروشگاه زمزم هدایت، ۰۲۵ - ۳۰۷۳۵

قم - خیابان صفائیه - کوچه ۳۲ - فرعی اشراقی - شماره ۱۸، ۳۷۷۳۱۷۲۱ - ۰۲۵

قم - بلوار جمهوری اسلامی - کوچه ۲ - فرعی اول - سمت چپ - مرکز راهبری مطالعات

اسلامی اقتصاد مقاومتی - تلفکس: ۰۲۵-۳۲۴۰۱۳۷۷

همراه: ۳۵ - ۹۱۹ ۵۸۸

فهرست مطالب

۱۰	پیشتافتار
۱۲	مقدمه
۱۶	بخش اول: کلیات و مبانی اقتصاد مقاومتی
۱۸	فصل اول: تعریف اقتصاد مقاومتی و تبیین ویژگی‌های آن
۱۸	گفتار اول: مرور بر بیانیه راهبری و تعریف اقتصاد مقاومتی
۱۹	۱. مروری بر مهم‌ترین بیانات مقام معظم رهبری
۲۱	۲. تعریف اقتصاد مقاومتی
۲۲	گفتار دوم: تبیین ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی
۲۲	۱. الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام
۲۵	۲. مردم‌بنیاد
۲۷	۳. مؤلفه‌ها و شاخص‌های مردم‌بنیاد
۲۷	۴. عدالت‌محور
۳۰	۵. مؤلفه‌ها و شاخص‌های عدالت‌محور
۳۱	۶. دانش‌بنیان
۳۳	۷. مؤلفه‌ها و شاخص‌های دانش‌بنیان
۳۳	۸. درون‌زا و برون‌گرا
۳۵	۹. مؤلفه‌ها و شاخص‌های درون‌زا و برون‌گرا
۳۶	۱۰. پیشرو، فرصت‌ساز و مولد
۳۷	۱۱. مؤلفه‌ها و شاخص‌های پیشرو، فرصت‌ساز و مولد
۳۷	۱۲. رویکرد جهادی
۳۸	۱۳. مؤلفه‌ها و شاخص‌های رویکرد جهادی

۱۴. انعطاف‌پذیر ۳۹
- فصل دوم: اهمیت و چگونگی مشارکت مردم در اقتصاد مقاومتی ۴۱
- گفتار اول: اهمیت مشارکت مردم در منابع دینی ۴۱
- گفتار دوم: مشارکت مردم از منظر امام خمینی (ره) ۴۳
۱. تاثیر مشارکت مردم در حل مشکلات ۴۴
۲. پشتیبانی مردم از نظام به معنای همکاری مردم در امور ۴۴
۳. شکست نظام بدون مشارکت مردم ۴۵
۴. مشارکت مردم در اقتصاد، راه مقابله با تهدیدهای اقتصادی دشمن ۴۵
- گفتار سوم: مشارکت مردم در اندیشه مقام معظم رهبری ۴۶
۱. مروری بر مشارکت مردم در اقتصاد از منظر اسلام ۴۶
۲. محور مردم معیار حل مشکلات و باعث عنایت الهی ۴۸
۳. تکلیف مردم عامل شکست دشمن و باز شدن درهای بسته ۴۹
۴. توانمند شدن مردم لازمه حضور مؤثر آنان در اقتصاد ۵۰
۵. حضور مردم نیازمند اصلاح مشارکت مردمی ۵۰
۶. وظیفه دولت تألیف مرانداد برای حضور مردم در اقتصاد ۵۰
- فصل سوم: مبانی مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی ۵۳
- گفتار اول: مبانی خداشناسی (توحید افعالی و عملی) مدل‌های مشارکت مردمی ۵۵
۱. توحید افعالی ۵۹
- یک. توحید در خالقیت ۵۹
- دو. توحید در ربوبیت ۶۱
۲. توحید عملی ۶۳
- گفتار دوم: مبانی جهان‌شناسی مدل‌های مشارکت مردمی ۶۸
۱. نظام احسن در تکوین و تشریع ۶۸
۲. هدفمندی جهان هستی ۷۳
۳. جهان هستی شامل دنیا و آخرت ۷۵
- گفتار سوم: مبانی انسان‌شناسی مدل‌های مشارکت مردمی ۷۶
۱. جایگاه انسان در جهان هستی ۷۷
۲. ابعاد وجودی انسان از منظر اسلام ۷۹
۳. مختار بودن انسان ۸۰
۴. هدف زندگی انسان ۸۱

- گفتار چهارم: مبانی جامعه‌شناسی مدل‌های مشارکت مردمی ۸۳
- فصل چهارم: منطق حرکت‌آزمایی به مدل‌های مشارکت مردمی ۸۷
- گفتار اول: نقش مبانی در تعیین هدف‌ها ۸۷
- گفتار دوم: مالکیت و اصول رفتاری متناسب با هدف‌ها ۸۹
۱. مالکیت و اصل رفتاری متناسب با هدف پی‌گیری منفعت مادی شخصی ۹۰
۲. مالکیت و اصل رفتاری متناسب با هدف پی‌گیری منفعت مادی خود و سایرین ۹۲
۳. مالکیت و اصل رفتاری متناسب با هدف پی‌گیری منفعت مادی سایرین و اخروی خود ۹۳
- گفتار سوم: ساختارهای فعالان اقتصادی متناسب با هدف‌ها، نوع مالکیت و اصل رفتاری ۹۴
- بخش دوم: مدل‌های مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی ۹۵**
- فصل اول: مدل‌های ساختار اقتصادی سرمایه‌محور ۹۷
- گفتار اول: مدل‌های اقتصادی فردی ۹۷
۱. ویژگی‌ها و آثار این مدل ۹۸
۲. مکان‌تربیان مدل اجرایی ۹۸
۳. سنا، بزرگ‌رئیت این مدل ۹۹
۴. سه، تمام‌فایده اقتصادی، تابع میزان سرمایه ۹۹
۵. چهار، نهادینه شدن سرمایه، ثروت و فقر ۱۰۰
۶. پنج، نزاع دائمی بین فعالان اقتصادی ۱۰۱
۱. هدایت و اصلاح مدل ۱۰۲
۲. یک، ارتقاء باورهای اعتقادی و رفتارهای اخلاقی ۱۰۵
۳. دو، نظارت دقیق قانونی ۱۰۷
- گفتار دوم: مدل بنگاه‌های سهامی ۱۰۸
- گفتار سوم: مدل سهیم شدن حداقلی نیروی کار ۱۰۹
- گفتار چهارم: مدل مشارکت نیروی کار با صاحب سرمایه در سود حاصل ۱۱۰
- فصل دوم: مدل‌های ساختار مردم‌سالاری اقتصادی ۱۱۳
- گفتار اول: مدل بنگاه‌های مردم‌سالاری اقتصادی منطقه‌ای ۱۱۴
- گفتار دوم: مدل بنگاه‌های مردم‌سالاری اقتصادی ملی ۱۱۶
۱. ویژگی‌ها و آثار مدل‌های اقتصادی غیرفراگیر (منطقه‌ای و ملی) ۱۱۷
۲. یک، سه نوع بهره‌مندی اقتصادی اعضا ۱۱۷
۳. دو، رفع نزاع نسبی بین فعالان اقتصادی ۱۱۸
۴. سه، پایداری در دوران رونق و رکود ۱۱۸
۵. چهار، مدیریت و نظارت دقیق ۱۱۹

- ۱۱۹..... پنج. اولویت صنایع متوسط و سبک
- ۱۱۹..... شش. تذکر مهم
- ۱۲۰..... ۳. معرفی نمونه موفق (کارگر - مالک موندراگون)
- ۱۲۱..... یک. برخی عوامل مهم موفقیت بنگاه کارگر - مالک
- ۱۲۲..... الف. اندیشه اجتماعی حاکم
- ۱۲۲..... ب. روش تأمین سرمایه
- ۱۲۳..... ج. آموزش
- ۱۲۴..... دو. اصول ارتقاءبخش عدالت اقتصادی
- ۱۲۴..... سه. گزارشی از وضعیت زندگی در موندراگون
- ۱۲۴..... ۳. بار سوم: انزال اساسی مدل‌های پیش گفته
- ۱۲۵..... ۱. عدم تأمین هدف‌های همه فعالان اقتصادی
- ۱۲۶..... ۲. مدیریت صحیح مصرف
- ۱۲۷..... گفتار چهارم: مدل بنگاه‌های مردم‌سالاری اقتصادی فراگیر
- ۱۲۸..... ۱. مرحله دوم: تأسیس بنگاه‌های اقتصادی این مدل
- ۱۲۸..... یک. تأسیس بنگاه‌های توزیعی
- ۱۲۹..... دو. تأسیس بنگاه‌های تولیدی
- ۱۳۰..... سه. تأسیس بنگاه‌های تولید نهاده‌ها (مواد اولیه کالاها)
- ۱۳۲..... ۲. ویژگی‌ها و آثار مدل بنگاه‌های مردم‌سالاری فراگیر
- ۱۳۲..... یک. نیاز به مدیریت و نظارت دقیق
- ۱۳۳..... دو. رفع نزاع کامل فعالان اقتصادی
- ۱۳۳..... سه. سه نوع بهره‌مندی اقتصادی اعضا
- ۱۳۳..... چهار. تحقق پایدار مؤلفه‌های عدالت اقتصادی
- ۱۳۴..... پنج. تعادل پایدار بین مصرف و تولید
- ۱۳۴..... شش. کنترل خودکار قاچاق
- ۱۳۵..... هفت. اولویت صنایع سبک
- ۱۳۵..... ۳. معرفی نمونه مشابه (مدل اقتصادی آیت‌الله العظمی شاه‌آبادی)
- ۱۳۷..... فصل سوم: اصول حاکم بر ساختار مردم‌سالاری اقتصادی
- ۱۳۸..... گفتار اول: اصل عضویت آزاد مسئولانه برای همه مردم
- ۱۳۹..... گفتار دوم: اصل آموزش و اطلاع‌رسانی دائمی به اعضا
- ۱۴۰..... ۱. آموزش‌های تخصصی

۱۴۱	۲. آموزش‌های اخلاقی و اجتماعی
۱۴۱	۳. آموزش‌های حق و تکلیفی
۱۴۱	گفتار سوم: اصل سود متناسب برای سرمایه (سود محدود برای سرمایه)
۱۴۴	گفتار چهارم: اصل مدیریت همگانی
۱۴۶	گفتار پنجم: اصل مازاد برگشتی
۱۴۷	فصل چهارم: مدل‌های ساختار اقتصادی خیرخواهانه
۱۵۰	گفتار اول: مدل وقف، قرض‌الحسنه و ..
۱۵۱	گفتار دوم: اصل یاریگری در آموزه‌های دینی
۱۵۱	۱. اصل یاریگری و نافع به حال دیگران بودن
۱۵۲	۲. اصل یاریگری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۱۵۲	۳. اصل یاریگری و برادری در اسلام
۱۵۵	۴. اصل یاریگری و حق بهره‌مندی نیازمندان از اموال اغنیا
۱۵۶	نکات حمید نظر به همه مدل‌ها
۱۵۸	پیوست ۱: با گاه ه دهم سال اقتصاد «کارگر- مالکان موندراگون»
۱۹۲	پیوست ۲: تحلیل الگو اقتصاد آیت‌الله العظمی شاه‌آبادی
۲۲۶	پیوست ۳: الگوی پیشرفت اقتصادی کوثری و مدل اجرایی آن
۲۴۶	منابع
۲۵۱	فهرست نمایه

پیشگفتار

مقام معظم رهبری به دنبال رصد توطئه دشمنان انقلاب فرمودند دشمن وارد معرکه یک تمام بار اقتصادی علیه ملت ایران شده است. برای مقابله با این جنگ و دفع دشمن از مداخلات اقتصادی ایران، موضوع اقتصاد مقاومتی را مطرح نمودند. پس از آن در مصاحبه‌ها و مناسبت‌های مختلف ابعاد آن را تبیین نموده و در پایان بهمن ماه ۱۳۹۰ سیاست‌های اقتصاد مقاومتی را به عنوان تنها راه مقابله با توطئه‌های اقتصادی دشمن، ابلاغ فرمودند و از دولت خواستند تا به‌طور جدی اجرای آن را در دستور کار خود قرار دهد. ایشان مرتب اجرای این سیاست‌ها را رصد می‌کنند و بارها از عدم اجرای آن از مسئولین گله نمودند. به نظر می‌رسد یکی از علت‌های اصلی ناکامی در اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، عدم توجه به نقش عموم مردم در این جنگ، تمام عیار اقتصادی و طراحی مدل‌های مناسب مبتنی بر مبانی اسلامی برای حضور عموم مردم در مقابله با دشمن است. به همین جهت این نوشتار براساس مبانی و معارف اسلامی، مدل‌هایی را که زمینه حضور همه فعالان اقتصادی و نیز تمام اقشار مردم را در این جنگ مقدس و جهاد اقتصادی فراهم می‌کند، تحت عنوان «مبانی و مدل‌های مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی» طراحی کرده

است. این مدل‌ها با درخواست «مرکز راهبری مطالعات اسلامی اقتصاد مقاومتی حوزه علمیه قم» و با حمایت «بنیاد فرهنگ و اندیشه انقلاب اسلامی»، توسط پژوهشگر ارجمند جناب حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمدعلی یوسفی مدیر گروه اقتصاد اسلامی «پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی» طراحی شده و پس از طراحی اولیه بارها در نشست‌های علمی عالمان دانشگاهی، حوزوی، کارآفرینان اقتصادی و نهادهای مردم‌بنیاد و انقلابی ارایه شده و براساس نظرات ارایه شده بیش از ده بار ویرایش علمی شده است. امیدوارم این نوشتار زمینه هم‌سویی بیشتر مردم و مسئولین را برای اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی فراهم نماید.

نویسنده و این مراتب را تالیفات و تکمیلی اندیشمندان و صاحب‌نظران را غنیمت می‌شمارد و حتما در ویراسته‌های بعدی از آنها استفاده خواهد کرد. همچنین ضروری است از محققان و هم‌فکران آقایی که بی‌غفاری دهنوی به خاطر همکاری در جمع‌آوری برخی مطالب و مساعدسازی و از آقای صادق گیلانی به دلیل مساعدت در ویرایش و بازخوانی و از آقای حمزه علی یوسفی به جهت مسئولیت صفحه‌آرایی این اثر سپاسگذاری ویژه را داشته باشیم.

سید حسین میرمیرزا

رئیس مرکز راهبری مطالعات اسلامی اقتصاد مقاومتی

حوزه علمیه قم

مقدمه

در چند دهه گذشته اقتصاد ایران دچار انواع مشکلات اقتصادی مانند: تورم، رکود، بیکاری، اساد، قاچاق، تولید ناپایدار و عدم تعادل اقتصادی بوده است. در ایجاد چنین مشکلاتی هم تلاش دشمنان انقلاب اسلامی ایران و هم عدم توجه جدی به سرفیت های اسلامی و توانایی داخلی ایران مؤثر بوده اند. دشمنان انقلاب اسلامی ایران از جهت از دست دادن منافع سرشار اقتصادی، انواع توطئه نظامی، جنگ های طائفه ای، شبیخون فرهنگی، بحران های سیاسی علیه جمهوری اسلامی ایران راه انداختند. در همه این اقدامات یا ناکام ماندند یا موفقیت اندکی داشتند. در عوض جمهوری اسلامی ایران این بحران ها را مدیریت کرده و آنها را تبدیل به فرصت نموده و هر روز موضع دشمنان جمهوری اسلامی ایران ضعیف تر و در منطقه خاورمیانه، نزدیک تر شدن کمتر شده است. اما هم اقتدار داخلی و هم منطقه ای جمهوری اسلامی ایران در ترتیب و به فزونی می باشد. دشمنان ایران و در رأس آنها آمریکا برای شکستن اراده ملت ایران از شرایط نامناسب اقتصادی ایران سوء استفاده نمودند و جنگ تمام عیار اقتصادی را علیه مردم ایران راه انداختند. مقام معظم رهبری هوشمندانه شرایط انقلاب را رصد کرده و سال هاست نسبت به جنگ تمام عیار اقتصادی هشدار می دهند و برای ایجاد آمادگی در این جنگ، شعارهای سال های زیادی را

اقتصادی انتخاب کرده‌اند. ایشان مرتب هشدار می‌دهند که در تمام مشکلات کشور از جمله مشکلات اقتصادی باید به مردم اعتماد کرد و تاکید می‌نمایند که «در هر موردی به مردم اعتماد شد مشکلات کشور حل شد و در هر موردی با مشکل مواجه شدیم، آنجایی بود که از مشارکت مردم استفاده نشد».^۱ مقام معظم رهبری تصریح دارند که «مردم باید در چارچوب مدل‌های اسلامی در عرصه اقتصادی مشارکت نمایند».^۲

بر اساس رهنمودهای امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری مهم‌ترین راه و ظرفیت حل مشکلات اقتصادی، اعتماد به مردم و حضور آنان در چارچوب مبانی و مدل‌های اسلامی است. بنابراین تحقیق پیشرو، در صدد طراحی مدل‌های مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی بر اساس مبانی اسلامی، دیدگاه‌های امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری است، همچنین مکتب اقتصادی آیت‌الله محمدعلی شاه‌آبادی (مدل مشارکت مردمی شرکت مخمس)، پیشرفت اقتصادی کوثری آیت‌الله جوادی، مدل و نیز مدل کارگر - مالک موندراگون که بر اساس مبانی اخلاقی و اجتماعی دین مسیحیت کاتولیک طراحی شده، الهام‌بخش بوده‌اند.

با توجه به مطالب بیان شده، این تحقیق در دو بخش زیر دنبال می‌شود:

بخش اول: کلیات و مبانی که فصول زیر را شامل است

۱. تعریف اقتصاد مقاومتی و تبیین ویژگی‌های آن

۲. اهمیت و چگونگی مشارکت مردم در اقتصاد مقاومتی

۱. بیانات مقام معظم رهبری در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۹۰/۷/۲۰؛ بیانات مقام معظم

رهبری در دیدار مردم تبریز ۹۳/۱۱/۲۹.

۲. بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع بزرگ مردم کرمانشاه، ۹۰/۷/۲۰.

۳. خلاصه آن در پیوست ۳ آمده است.

۳. مبانی مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی

۴. منطق حرکت از مبانی به مدل‌های مشارکت مردمی

بخش دوم: مدل‌های مشارکت مردمی در اقتصاد مقاومتی که شامل فصول

زیر است:

۱. مدل‌های ساختار اقتصادی سرمایه‌محور

۲. مدل‌های ساختار مردم‌سالاری اقتصادی

۳. اصول حاکم بر ساختار مردم‌سالاری اقتصادی

۴. مدل‌های ساختار اقتصادی خیرخواهانه